

Странац међу својима - вршњачко насиље

Објављено 29 децембар 2017

О. ПАВЛЕ ГУМЕРОВ

СТРАНАЦ МЕЂУ СВОЈИМА

...Нашем детету у животу јако помаже увереност у сопствену снагу, а за то му морамо помоћи да подигне здраво мишљење о самом себи: да га учимо корисним навикама, практичним знањима, да управљамо његовим самообразовањем, да му нудимо добре књиге - ово је основа која ће учинити његов живот потпуним, испуњеним, и то ће му помоћи да постане личност. Интересантан, усмерен човек такође ће постати интересантан и за остале. Не смемо да то мешамо са гордошћу. Иако свако од нас мора да буде свестан да није бољи од других, и да је пред Богом ништа, он мора да реално схвати на шта је способан и ко је он. Ако је човек несигуран у себе, он никада ништа неће успети у животу, недостајаће му сигурност, одлучност...

Шта да радимо када дете вређају вршњаци?

Како треба да га васпитамо да се то не би догодило?

Да ли су за то криви родитељи?

На питања повезана са темом броја одговара свештеник Павле Гумеров.

- Данас је за многе родитеље животна важно постало питање:

„Шта да радим када моје дете вређају вршњаци?“

Омаложавајући став, грубост, чак и исмевања – овакви проблеми се са сваком годином повећавају.

Оче Павле, зашто вређају дете, у чему је према Вашем мишљењу узрок тога?

- Узроци у сваком појединачном случају могу бити различити, могу набројати само најосновније.

Под један, по правилу, у било ком друштву, посебно у дечијем, особу не прихватају уколико она на неки начин нема са већином заједничке интересе, погледе, осећање света, понашање, спољашњи изглед. Због неусклађености интереса се јавља нека врста конфликта, сукоба, и последица тога је да неко не улази у дато конкретно друштво. Код деце, адолесцената је, уопште гледано, веома развијен „групни“ инстинкт, и ако једно дете почне да се према спољашњем изгледу или понашању разликује од опште масе, „групи“ се то не свиђа. ...

Под два, наше дете због неких особина свог карактера може бити недовољно друштвено или комуникативно. А када дете не уме да разговара, не уме да одржава односе, онда оно изазива љутњу код својих вршњака. Наравно, ни једно дете не заслужује подруживачки однос ка себи, али неко не успева увек да покаже своје врлине у колективу, вршњаци ће много радије открити његове слабости.

Повод за појаву непријатељства може да буде изглед, начин понашања. Ако је, на пример, дете најмање од свих по висини, има прекомерну тежину или је, на пример, риђокосо или носи наочаре - све то може да буде повод за исмевање. Нечистоћа, скромност одеће такође може бити узрок исмевања.

Лаки плен за љубитеље исмевања бивају увредљива, размажена, несигурна у себе и слаба деца.

Код вршњака изазива непријатељство и дете које је сувше пажено од стране одраслих.

Сећам се како су деца исмевала једну моју школску другарицу јер су је за руку водили у школу скоро до шестог разреда, иако је школа била удаљена од њене куће свега двеста метара. **Када човека не припремају за самосталан живот у друштву, када за њега све одлучују, лишавају га његовог мишљења, он постаје инфантилан, неспособан да чак иако је одрастао донесе одлуку.** Наравно, он нигде не може да изгради добре односе: не само у школи, него ни у својој будућој породици! Јер сад је постало сасвим нормално да не само девојка од око тридест година, већ и одрасли мушкарац, потпуно зависе од родитеља: и финансијски и морално.

Још се сећам једног свог школског друга, који је пре него што је дошао код нас у одељење, променио не само једну школу већ и неколико одељења. Родитељи су га пребацили у наше одељење са надом да ће се бар код нас уклопити. Али се прича поновила: деца су га исмевала, и исто као и на претходним местима, није имао другова. Наравно, разлог није било одељење, које му није било прво, ни друго, чак и не треће, проблем није био у школи и деци, већ у њему самом и његовим родитељима који нису могли да га науче да оствари контакт са другим људима.

Надам се да ће ме разумети правилно: ми овде уопште не оправдавамо оне који вређају друге или их исмевају. Конфликти са вршњацима се могу појавити не само због „кривице“ самог детета. Могуће је да дете просто није имало среће - међу свом децом која га окружују нашао се и некакав „немирко“ који се самоистиче, вређајући тише и мирне другове.

Али дечију „несаосећајност“ која обично пролази са узрастом, никако не треба сматрати свесном суровошћу и последицом некаквог укорењеног зла - можда деца због свог малог животног искуства нису способна да осећају бол другог човека. У бајци енглеског писца Џејмса Барија „Петар Пан“ постоји врло умесна и тачна реченица: **„Деца су весела, нису лукава и несаосећајна“**

- **Испада да нису криви само они који вређају, већ и они које вређају? Какве особине треба неговати да наше дете не би исмевали?**

- Сетите се дечијег песка: коју децу тамо не воле? Циције, који не дају да се игра са њиховим лопатицама и кантицама: „То су моја кола, не дирај их!“. Насилне, који због глупости почињу да се бију. Тужибабе, оне који само што не потрче да се жале: „Он је узео моју играчку, он ми се смеје, казни га“. то јест, суштински их издају.

Вршњаци престају да им верују. Они не воле и не желе да имају другаре егоисте. Оне који сматрају да су центар игре, који играју само по својим правилима, намећу своје „ја“осталима. Јер је другарство, посебно дечије – је тимски појам: ти мораш да научиш да оствариш однос са другом особом, а не „да се покријеш њебетом“! И још не воле када неко покушава да наметне своје другарство, јер у другарству сви хоће да буду равноправни.

И ево, ова „правила песка“ су апсолутно применљива у било ком друштву, и дечијем и одраслом, али се она формирају управо у дечијем узрасту: умеће дружења, умеће разговора, умеће међусобних односа са другима, умеће да се боримо са својим слабостима: тврдичлуком, агресивношћу, увредљивошћу...

- **Кажу да су деца наше огледало и наш наставак.**
У чему су, према Вашем мишљењу, криви родитељи?

- Врло често дечији проблеми имају свој корен у породици, у неправилном родитељском васпитању. У највећем броју случаја конфликти са вршњацима бивају код деце из проблематичних породица, у којима се лоше понашају према детету, понижавају га и вређају. У школи су таква деца или врло агресивна, или врло повучена - и то је „заслуга“ родитеља.

Можемо приметити неколико крајности у родитељским ставовима.

Први је – повучена личност детета. Као резултат тога дете своју околину посматра као непријатељску, чиме код остале деце изазива љутњу и исмевање. Оно може и да се сасвим супротно, наљути и почне да испољава своје породичне увреде на својим слабијим вршњацима.

Друга крајност је претерана брига. Када родитељи ограђују своје дете од свега, не дају му никакву иницијативу, не допуштају му да се дружи ни са ким. Дете онда почиње да се потенцијално боји свих, осим родитеља, ако га „пипнеш прстом“ - одмах почиње да плаче.

Имамо још једну крајност: то је васпитање егоисте, малог диктатора, око кога се по навици врте сви у кући, што он захтева и од друге деце.

Када се родитељи срећу са проблемом о коме ми сада разговарамо, они прво морају да обрате пажњу на себе, да размисле где и шта су то испустили. Уопште, наш родитељски задатак се и састоји у томе да припремимо дете за самосталан живот, у коме ће морати да се сусреће са најразличитијим људима. **Учите дете да се према другима понаша искрено, без скривених намера, срдечно, добро, али без ласкања. Тада ће оно привлачити другу децу.**

- **Али ипак је прва родитељска побуда - грудима заштитити своје дете.**

- Саветовао бих родитељима да не драматизују ситуацију.
Правилније би у тим случајевима било да не јуре да казне онога који вређа.

Прво треба да се потрудимо да схватимо зашто се то догодило: да ли дете заиста треба да заштитимо, или је у самом његовом понашању нешто лоше. Ако, не схвативши све, казнимо онога који вређа - деца ће ако не јавно, онда ће се тајно потрудити да врате нашем детету!

Сећам се случаја из мог детињства: као дете сам био малог раста, слаб, осетљив. Једном су ме дечаци прилично јако истукли на улици, кући сам се вратио сав уплакан. Каква је била реакција моје маме? Ја сам се понадао да ће се она сажалити, тешити ме, међутим ништа слично се није догодило. Не могу да сасвим тачно да поновим сада њене речи, рекла је нешто отприлике овако:

„Ти си мушкарац и мораш да схватиш да се у животу и такве ствари догађају“. Испрва ме је то веома увредило, али касније сам схватио да је то био исправан став: ако будемо дете од свега ограђивали, жалили, из њега неће постати мушкарац. Оно мора схватити да се свет не састоји само од њему пријатних људи. Али притом дете мора осетити наше сажаљење према себи. Ја сматрам да проблеми који се на овај или на овај начин појављују у животу детета, дају непроцењиво искуство у изглађивању односа са људима, постају школа живота, и њихово савлађивање га чини јачим!

- Многи се питају, да ли је потребно да уче дете да узвраћа ударац, да се бије?

- Не могу дати категоричне савете, али ништа лоше у томе што ћемо научити дете да пружи отпор не видим. Умеће да се бранимо помаже нам да пребродимо страх, а такве мушке особине као што су смелост и одлучност, ће му још требати у животу: можда ће некада морати да заштити жену, децу, породицу, да ратује. Ове особине обавезно морају имати дечаци.

Али, дете морамо да научимо да се брани, а не да се бије. Потрудите се да га научите древној мудрости „Најбоља битка је она коју си успео да спречиш!“, да снагу морамо користити за одбрану, а не за напад. Такође, не треба да будемо опседнути самоодбраном и да се ослањамо само на своју снагу.

Овде такође постоје својеврсне опасности. Под један, за сваку силу ће се наћи повратна сила, ако хулигани пожелеле да измире рачуне, онда ће они то и урадити (напашће у већем броју, наоружаће се), а то је већ опасно. Под два, познато је да у различите ситуације са тучама најчешће доспевају људи који се управо спремају да се бране, тренирају бокс, карате и остале вештине. Зашто? **Ако у првој сцени позоришног комада на зиду виси оружје - у трећем ће оно опалити.** Ако се човек спрема за тучу, он ће је и наћи. Када је адолесцент научио да се добро бије, он може почети да примењује те навике не због мирних намера, већ сам може почети да провоцира свије другове. **Због тога мера мора постојати у свему.**

Али, са друге стране, када ми шаљемо дете да тренира самбо или неку бругу борбену вештину, то може имати веома позитиван ефекат: дете ће поверовати у своју снагу, пребродиће несигурност, научиће да разговара са друговима из секције, а такође ће научити да трпи бол, да не прави трагедију због модрице испод ока. Мој брат од стрица, тренирајући у детињству бокс, није постигао никакве нарочите резултате, али су зато његови родитељи после говорили да се он сада не боји да га вређају и да уме да трпи бол.

Коме најчешће прилазе школски хулигани? Оној деци слабог духа, несигурној у себе, плачљивој. **Ако дечак или девојчица реагују на увреде и исмевања мирно, не плачу и не вређају за узврат, они који их вређају ће по правилу врло брзо изгубити интерес за њих и наћи ће погодније жртве.** **Овome би требало да научимо децу.**

- **И на крају, шта да радимо када се православно дете нађе у нецрквеној средини, у којој се најчешће осећа као бела ворана?**

- Задатак родитеља је да формирају околину дружења свом детету. Догађа се да се у школи образује такво друштво, да би било врло добро да се дете не дружи са њима. Уколико дете не успе да нађе другове у школи, онда их може наћи и ван школске околине. Како? Постоје удружења, секције, парохијске школе, дечији клубови у којима ће дете имати могућност да се дружи са децом која су му блиска по интересовањима. Ништа тако не зближава децу као заједничка интересовања!

Савремена деца се, по правилу, не расправљају због религиозних питања, данас су они довољно позитивно настројени у односу ка вери, у крајњем случају, никога нећеш зачудити што си верујући.

Ипак, како сам већ рекао, због различитих моралних вредности и погледа на свет међу њима може да дође до неостваривања контакта. На пример, у средини у којој сам ја учио су владале сасвим другачије вредности од оних којима су се трудили да ме васпитају моји родитељи. Другови су псовали, пушили на одморима (школа је била најобичнија, реонска, препуна), а моји родитељи су веома строго пазили шта говоре, и нормално је да је и за мене то било неприродно. Моји вршњаци су се залуђивали америчким војним филмовима, који су већ тада почели да се појављују у Совјетском Савезу на касетама, а ми кући нисмо имали чак ни телевизор, а камоли видео. Наши интереси нису били слични, и ја нисам имао другове у школи. Касније су се, од 14-16 година, појавили другови са којима ми је било заиста интересантно. Кренуо сам у кружок за авио моделе где сам нашао истомишљенике.

Заједно смо правили авионе, слушали добру рок музику, ишли на такмичења. Стекао сам и добре познанике и међу дечацима моје парохије. То је већ било време перестројке, блаже време у односу на Цркву. У парохијама је почела да се појављује омладина. Окупљали смо се по становима, правили приредбе за црквене празнике, ту су се по становима држали часови дечије недељне школе. Тако да није било досадно.

Ако немају другова из школе то није ништа страшно, правих другова, истомишљеника и не може бити много, значи, да се људи блиски по духу морају тражити на другим местима.

Врло важно је нагласити: први другови детету морају бити родитељи, и те најбитније особине које мора да има дете, оно их мора прво видети у сопственим родитељима.

Важно је да на њиховом примеру схвати какав мора бити прави пријатељ!

Нашем детету у животу јако помаже увереност у сопствену снагу, а за то му морамо помоћи да подигне здраво мишљење о самом себи: да га учимо корисним навикама, практичним знањима, да управљамо његовим самообразовањем, да му нудимо добре књиге - ово је основа која ће учинити његов живот потпуним, испуњеним, и то ће му помоћи да постане личност. Интересантан, усмерен човек такође ће постати интересантан и за остале. Не смемо да то мешамо са гордошћу. Иако свако од нас мора да буде свестан да није бољи од других, и да је пред Богом ништа, он мора да реално схвати на шта је способан и ко је он. Ако је човек несигуран у себе, он никада ништа неће успети у животу, недостајаће му сигурност, одлучност.

Осим тога, када човек поштује самог себе, он се тешко може увредити - јер јаког духом не прозивају, не задиркују, јер само слабић одговара злом на зло. Јак човек привлачи људе. А то се формира родитељском љубављу, бодрењем, подршком. Заштићеност је оклоп сачињен од љубави коју су нам дали родитељи, он нам помаже и када њих нема са нама, омогућава нам да се не љутимо на ситнице у животу, јер у том случају у човеку се налази свет, светао и добар.

Саваљева Ф.Н.

Часопис Виноград: №1 (51) 2013

г. <http://www.vinograd.su/upbringing/detail.php?id=46275>

Превод: Душка Здравковић, Православна породица, децембар 2017.